

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 12

*Матеріали X Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Історія, сучасність, зарубіжний досвід”
м. Київ, МАУП, 6 листопада 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 24.09.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук., проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук., проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук., проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук., проф.;
К. В. Муравйов, канд. юрид. наук., доц.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Л. В. Романова, д-р екон. наук, проф.;
В. Є. Сафонова, д-р екон. наук;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соц. наук, проф.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук., проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 12: Матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. “Історія, сучасність,
зарубіжний досвід”, 6 листоп. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова)
[та ін.]. — 2014. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Степахно И. В. Роль науки и образования в современном общественном развитии.....	316	Карбовська Л. О. Моделі фінансового забезпечення вищої освіти в зарубіжних країнах.....	363
Костючков С. К. Система образования как базовый инструмент прогрессивного развития гражданского общества.....	321	Бахов І. С. Освіта в європейському полікультурному середовищі: реалії і виклики.....	367
Войтенко О. В. Рекламна освіта в Україні: від професійної компетентності до соціальної відповідальності.....	325	Федосова Л. О., Кулик М. С. Особистісна зрілість як фактор суб'єктивного благополуччя.....	371
Туриніна О. Л. Управління конфліктами в організації системи освіти.....	328	Головач Н. В. Стан та перспективи розвитку профвідбору абітурієнтів у вищих навчальних закладах.....	375
Пальм Н. Д. Освіта як ключовий фактор розвитку держави.....	332	Николин І. М. Роль соціалізації першокурсників у формуванні готовності до самоорганізації в процесі професійної підготовки.....	379
Корсак Ю. К. Філософія про номадизм й атомізацію як серйозні загрози сучасному суспільству.....	335	Швец Н. Г. Використання віртуального освітнього простору для набуття навиків політичного менеджменту.....	383
Косенко О. І. Точні науки як індикатор якості сучасної вищої освіти.....	339	Костенко Д. В. Українська мова як основний чинник національної ідентичності в Україні.....	388
Дебич М. А. Гендерні питання соціальної рівності та управління: зарубіжний досвід.....	343	Заверуха О. В. Розвиток автономності як умова гармонійного становлення особистості підлітка у сучасній соціально-політичній ситуації.....	391
Похресник А. К. Римський клуб і реформи освіти і суспільства.....	347	Кострубань Р. В. Теоретичні основи та практичне значення коледжів в сучасних умовах реформування освіти.....	395
Благініна С. В. Парадигми соціального та освітнього розвитку: німецький досвід для України.....	351	Пролович С. М. Проблема підготовки молодших спеціалістів (молодшого бакалавра) в сучасній педагогічній теорії та практиці.....	397
Кірик Т. В. Управління плануванням вищої освіти України в сучасних умовах.....	355	Прус О. В. Загальнолюдські цінності як компонент у вихованні особистості на сучасному етапі.....	399
Матюхін В. О., Кобзева О. В. Модель практичної підготовки сучасного фахівця із застосуванням технологій ІТ-галузі.....	359		

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК КОМПОНЕНТ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 12, с. 399–402

В Україні історично склалася система виховання, що ґрунтується на національних рисах і самобутності українського народу. Нині, спираючись на глибинні національно-виховні традиції народу, поступово відроджується національна система виховання, яка враховує особливості сьогодення. У сучасному світі відбувається напружений пошук нових людських орієнтирів, прогресивних шляхів розвитку. Нині Україна переживає докорінну зміну підходів до освіти та соціокультурної політики в цілому, освіта й виховання переорієнтовуються на розвиток особистості, її можливостей і якостей. Відродження Української держави вимагає повернення народу тієї культурно-педагогічної спадщини, що об'єктивно існує, але й досі недостатньо вивчена.

Упродовж історії свого розвитку людство планети сформувало низку морально-духовних цінностей, які є основою життєдіяльності *homo sapiens* незалежно від раси, національності, релігійних вірувань, місця проживання. Не випадково в релігійних книгах (Біблії, Корані та ін.) вони зафіксовані як постулати, правила життєдіяльності кожної людини. Зрозуміло, що з часом зміст загальнолюдських цінностей змінюється. У сучасних умовах члени суспільства мають орієнтуватися на ті загальнолюдські цінності, які зумовлені потребами соціально-економічного розвитку. До них належать: прагнення набувати новий досвід; готовність до соціальних змін у рамках еволюційного розвитку суспільства; вияв почуттів толерантності; готовність утверджувати власне “Я” у стосунках з іншими людьми; орієнтація у своїй діяльності на сьогочасне і майбутнє, а не на минуле; усвідомлення необхідності готувати себе до життя в умовах ноосфери; повага до сучасних досягнень науки й техніки; турбота про збереження довкілля як визначальної передумови існування людини на Землі; прагнення до високого рівня вихованості, розуміння пріоритетності виховання в освітньому процесі; культ Матері і Батька, Родини; пріоритет духовного щодо матеріального; прагнення жити по совісті; оберігати честь людини, тієї спільноти, до якої належить особистість.

Ґрунтовне дослідження, широке висвітлення й адаптоване до культурно-часового контексту застосування провідних ідей освітньої спадщини забезпечує дотримання принципів єдності, спадкоємності та наступності у розвитку педагогічної науки. Звернення до першоджерел, які відображають надбання національної системи освіти в минулому, сприяє усвідомленню сучасності й визначенню перспектив розвитку педагогіки.

У педагогічній практиці України наприкінці XIX — на початку XX ст. були сформульовані концептуальні засади національної освіти і виховання, висунуті ідеї

щодо виховного ідеалу. Основні положення знайшли своє відображення у творчості Г. Сковороди, Т. Шевченка, К. Ушинського, Б. Грінченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, Г. Ващенка, В. Сухомлинського та ін. У їхніх працях пріоритетним є виховання підростаючого покоління на засадах національної ідеї, вірності ідеалам народу. Загальнолюдські цінності — це система норм людської моралі, обов'язки людини щодо суспільства, своєї Батьківщини і один до одного, повага до людської гідності. А ще — це і справедливість, чесність, правди, любов до людини. І напевно, засудження жорстокості, лицемірства, віроломства, боягузства, заздрощів, наклепу... А також розуміння добра і зла [4, с. 12].

Говорячи про необхідність спиратися на загальнолюдські морально-духовні цінності, не можна нехтувати національними цінностями, багатовіковими надбаннями національного виховання. Національне виховання — це створена впродовж тисячоліть певним етносом система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, особливостей міжособистісних стосунків, ментальності, вірувань та ін. Науково обґрунтоване, правильно організоване національне виховання віддзеркалює особливості історичної ходи народу, визначає перспективи його подальшого розвитку. Зміст виховання має будуватися передусім на національних засадах. “Головна мета національного виховання, -зазначено в Державній національній програмі “Освіта”, — набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральності, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури” [1].

Утверджуючи ідею національного виховання на основі загальнолюдських цінностей, особливу увагу треба звернути на опанування рідної мови. Українська поетеса Ліна Костенко, глибоко розуміючи значення рідної мови у житті людини, в її національному становленні, наголошувала: “Нації вмирають не від інфаркту: спочатку у них відбирають мову” [7, с. 705]. Не можна не погодитися з думкою В. О. Сухомлинського щодо місця і ролі мови в житті людини: “Надзвичайна мова наша є таємницею. В ній всі тони і відтінки, всі переходи звуків від твердих до найніжніших. Дивуєшся дорожчості мови нашої: в ній що не звук, то подарунок, все крупно, зернисто, як самі перла... Знання рідної мови визначає багатство, широчінь інтелектуальних і естетичних інтересів особистості. Той, хто не знає рідної мови або цурається її, сам засуджує себе на злиденність душі, стає безбатченком” [2, с.15].

Загальновідома програма становлення людської особистості за Я. Коменським: пізнати себе і навколишній світ (розумове виховання), володіти собою (моральне виховання), вірити в Бога (релігійне виховання). Ці ідеї пронизували всю класичну педагогіку, гуманістичну за спрямованістю, яка постійно збагачувалася новими науковими поглядами. Ж.-Ж. Руссо створив педагогічну теорію вільного саморозвитку людської особистості у природовідповідному середовищі як неодмінну передумову її громадянського становлення. Г. Сковорода розкрив значення “сродної” діяльності для гармонійного розвитку особи. К. Ушинський переконливо довів: потрібна національна спрямованість виховного процесу, а також праця, щоб досягти виховного ідеалу. Й. Песталоцці високо підняв ідеал людини-сім'янина. Отже, виховний ідеал формується самою практикою виховання, яка спрямована у сферу вищого, духовного.

Таким чином, діалектичне поєднання змісту загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей є закономірною основою життєдіяльності особистос-

ті, її становлення як Людини. Не випадково український філософ Г. С. Сковорода повчав: “Не будь ні вельможею, ні лихварем, ні алкидом, ні пігмеєм. Будь тільки людиною — чуєш? Людиною — і знайди благо” [6, с. 78].

Принцип пріоритету загальнолюдських цінностей означає насамперед визначення того, що виступає в якості таких цінностей для всього людства. Під загальнолюдськими розуміються такі цінності, які приймаються і розвиваються усіма людьми в умовах будь-яких суспільно-історичних змін цивілізованого розвитку, а саме: життя, добро, істина і краса(гармонія). Оскільки виховання особистості — організований суспільством вплив на індивіда, то не викликає заперечення думка, що воно зацікавлене у формуванні відповідних людських якостей. Водночас будь-який сучасний соціум не може розвиватися без визначених ідеалів, цінностей, цілей, шляхів і методів їх реалізації. При цьому важливо, щоб вказані складові теоретичного осмислення суспільного поступу були зрозумілими громадянам, вселяли впевненість у їх об’єктивності та відповідності власним інтересам. Тому цілком очевидно, що в основу сучасного виховання покладений культурно-історичний досвід української спільноти, українські виховні традиції, національні надбання, бо національне “...сповіщає людині ідеал і безсмертя і при цьому подає їх в інтимно-особистісному, вірогідному вигляді” [3, с. 20]. Особистість поєднується з історичним буттям людського роду саме через національне буття, бо національне, об’єктивоване в різних культурних явищах і процесах, входить у свідомість і підсвідомість особистості поза її бажаннями, виступає для неї соціокультурною даністю. У свою чергу особистість освоює національне та розвиває його у процесі своєї культуротворчої діяльності. Таким чином, національне постає засобом включення особистості в суспільне буття і саме такі спрямування виховної системи дають змогу сформулювати риси національного характеру, національний образ світу, ментальність, світогляд особистості, розуміння нею своєї ролі та місця у процесах державотворення.

Виховання найефективніше здійснюється через освіту, під час навчально-виховного процесу. Саме через освіту йде цілеспрямований процес соціалізації індивіда, його становлення як особистості та громадянина. “Система освіти продовжує залишатися одним із головних соціальних і моральних бастионів будь-якої країни, здатним консолідувати націю, найважливішим інструментом успішного здійснення соціально-економічних реформ” [6, с. 58]. У свою чергу, мета та завдання національного виховання досягаються через глибоке та всебічне оволодіння особистістю змістом освіти і соціально-етичними нормами міжособистісного та міжнаціонального спілкування.

Виховання громадянина-патріота незалежної України потребує цілісного особисто зорієнтованого підходу, який передбачає забезпечення динамічного, гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання в процесі навчання на основі гуманістичного осмислення єдності внутрішнього світу особистості, взаємозв’язків загальнолюдських цінностей та індивідуальної неповторності, поваги до прав дитини [5]. Сила виховного впливу залежить від того наскільки він індивідуальний для розкриття духовного потенціалу особистості і виховання правової культури.

Україна в контексті глобалізаційних процесів, як і багато інших держав, стурбована безпекою свого існування. З одного боку, — глобалізація являє собою широко-масштабну економічну та політичну гру країн, кожна з яких прагне реалізувати на міжнародній арені свій національно-державний інтерес, а з іншого, — колективна свідомість людства підійшла до розуміння необхідності зміцнювати систему кон-

структивних взаємовідносин в усіх сферах. У зв'язку з цим ключовими цінностями, імперативами сучасності має стати свобода, толерантність і взаємна повага. Саме це дозволить зберегти різноманітність і багатогранність культур, зупинити уніфікацію масової культури.

Таким чином, в умовах глобалізації та сучасного розвитку знань і технологій, національне виховання потребує філософського осмислення культурної спадщини, культурно-мистецького насичення системи національної виховної системи; розробки концептуальних засад естетичного виховання особистості та спрямуванню їх у русло чіткої орієнтації на національні традиції з врахуванням європейського досвіду розвитку фундаментальних демократичних цінностей громадянського суспільства.

Література

1. *Державна* національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>
2. *Кацавець Р.* Золоте джерельце. Вислови відомих людей про мову / Руслан Кацавець. — К.: Либідь, 2008. — 80 с.
3. *Гачев Г. Д.* Национальные образы мира. Общие вопросы (Русский. Болгарский. Киргизский. Грузинский. Армянский) / Г. Д. Гачев. — М.: Советский писатель, 1988. — 448 с.
4. *Черніков С. Я.* Виховання духовності особистості вчителя в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (кінець XIX — початок XX століття) [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Черніков С. Я.; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. — Луганськ, 2003. — 20 с.
5. *Закон України “Про освіту”.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
6. *Сковорода Г.* Повне зібрання творів: у 2-х т. / Г. Сковорода. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с. — Т. 2. — 576 с.
7. *Ситник Д. В.* Роль шкільного підручника основної школи в оволодінні комунікаційними компетентностями / Д. В. Ситник // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць. — К.: Пед. Думка — 2011. — Вип. 11. — С. 703–707.